

TÜRKİYE'DE FİZİKSEL AKTİVİTE VE ÇOCUK İLE İLGİLİ YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ

Investigation of Graduate Thesis on Physical Activity and Children in Turkey

Kevser ŞEVİK KAÇMAZ¹ Cihangir KAÇMAZ² Burak BUĞDAY³

¹İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İzmir

²Bingöl Üniversitesi, Genç Meslek Yüksekokulu, Bingöl

³İnönü Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Malatya

Geliş Tarihi / Received: 21.04.2022

Kabul Tarihi / Accepted: 23.05.2022

ÖZ

Bu çalışmada, Türkiye'de çocuklarda fiziksel aktivite ile ilgili araştırmaların çeşitli değişkenlere göre eğilimlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmada betimsel tarama modeli ve içerik analiz yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesinden ulaşılan 90 yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezi oluşturmaktadır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre çocuklarda fiziksel aktiviteye ilişkin lisansüstü tezlerin çoğunlukla 2017-2022 yılları arasında yapıldığı, tez sayılarının yıllara göre artma eğiliminde olduğu ve tezlerin çoğunluğunun yüksek lisans türünde olduğu saptanmıştır. Çocuklarda fiziksel aktiviteye ilişkin yapılan araştırmalarda yıllara göre çoğalma saptanmıştır. Bununla birlikte bu konuda yayınlanan tezlerin genelinin kanıt düzeyinin düşük olduğu, betimsel ve karşılaştırmalı çalışmaların daha fazla olduğu, fiziksel aktivite miktar ve şiddetini artırmaya yönelik uygulamalı çalışmaların sınırlı kaldığı görülmüştür. Bundan sonra yapılacak olan çalışmaların mevcut durumu ortaya koymanın yanı sıra, problemleri çözme, bireyler ve ebeveynlerini eğitime, programlarını geliştirme ve toplumun bilincini artırmaya yönelik olması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Çocuk, Fiziksel aktivite, İçerik analizi.

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the trends of studies on physical activity in children according to various variables in Turkey. In the research, descriptive scanning model and content analysis method have been used. The sample of the research consists of 90 master's, doctoral and medical specialization theses, which can be accessed from the website of the National Thesis Center of the Council of Higher Education. According to the obtained findings of the research, it has been determined that postgraduate theses on physical activity in children have mostly been made between 2017-2022, the number of theses had a tendency to increase over the years, and the majority of theses were in the postgraduate type. An increase according to years has been obtained in the studies about physical activity in children. However, it has been observed that the level of evidence in general of theses published on this subject is low, descriptive and comparative studies are more common, and applied studies on increasing the amount and intensity of physical activity are limited. It is suggested that, as well as revealing the current situation, future studies should aim on solving problems, educating individuals and their families, developing their programs and raise awareness in the society.

Keywords: Child, Content analysis, Physical activity.

GİRİŞ

Fiziksel aktivite (FA), çeşitli fiziksel hastalıkların önlenmesinde ve tedavisinde kullanılan önemli bir halk sağlığı aracıdır (Peluso ve Andrade, 2005). FA ve sporun çocukların ve gençlerin fiziksel ve zihinsel sağlıkları üzerinde olumlu etkisi olduğu uzun zamandır bilinmektedir. Çocukluk çağı obezitesinin en üst düzeyde olduğu bir çağda, sürekli ve düzenli fiziksel aktivite, yağsız kütlede iyileşmeyi ve yağ kütlelerinde azalmayı ve yetişkinlikte uzun vadeli sağlığı iyileştirmeyi destekler (Dimitri, Joshi ve Jones, 2020). FA sıklığı yüksek bireylerde koroner kalp hastalığı, bazı kanser türleri, hipertansiyon, tip 2 diabetes mellitus ve osteoporoz insidansı daha düşüktür. Ayrıca, hareketsiz bireylerin aktif bireylere göre erken ölme olasılığı daha yüksektir. FA kronik rahatsızlıkların oluşmasında engelleyici ve koruyucu rolü bulunmaktadır (Curtis vd., 2017; Çelik, Buğday ve Kay, 2021) Buna ek olarak FA, koruyucu etkisinin yanı sıra birçok kronik hastalığın tedavisinde de önerilmektedir (Hallal, Victora, Azevedo ve Wells, 2006).

Aynı şekilde, sınırlı FA veya çoğu zaman FA yokluğu, duruş sorunları (idyopatik skolyoz gibi), somatik koşullar, aşırı kilolu ve obez olmak, dolaşım sorunları ve hatta erken ölüm dâhil olmak üzere çeşitli sağlık sorunlarına yol açar. Fiziksel aktivite eksikliği ile zihinsel sağlık önlemleri arasında bir ilişki olduğuna dair artan deneysel kanıtlar vardır. Örneğin, araştırmalar, spor yapmayan aşırı kilolu ergenlerin intihar girişimleri, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı dâhil olmak üzere çeşitli riskli davranışlara daha yatkın olduğunu göstermektedir (Bidzan-Bluma ve Lipowska, 2018).

Bunun yanında, genel olarak kalp hastalıkları, osteoporoz ve diğer kronik hastalıkların olumsuz etkileri erişkinlik döneminde ortaya çıksa bile, gelişimlerinin çocukluk ve ergenlik döneminde başladığı giderek daha iyi anlaşılmaktadır. Bireyler ergenlik sırasında yaşam tarzlarını oluşturdukça, ergenlik yıllarında yaptıkları, uzun dönem ve/veya yetişkinlik dönemleri için kalıbı belirleyebilir. Bu nedenle, FA'yı teşvik etmek yaşamın erken döneminde başlamalıdır (Hallal vd., 2006).

Amerikan Ulusal Spor ve Beden Eğitimi Derneği'nin bir raporunda FA'ye atıfta bulunan kılavuzlar, çocukların fiziksel hareket gerektiren aktivitelere mümkün olduğunca fazla zaman ayırmaları gerektiğini belirtmektedirler. Dünya Sağlık Örgütü ayrıca çocukların günde en az 60 dakikayı fiziksel aktiviteye (okula yürüyerek gitmek, merdiven çıkmak ve bisiklete binmek gibi) ayırmaları gerektiğini belirten yönergeler ortaya koymuştur. Ayrıca çocuklar haftada en az iki veya üç kez kuvvet antrenmanları ile kaslarını ve kemiklerini güçlendirmelidir. Fiziksel

aktivitede bulunmayan çocukların motor beceriler açısından genetik potansiyellerini asla tam olarak geliştiremeyecekleri öne sürülmektedir (Bidzan-Bluma ve Lipowska, 2018).

Bibliyometrik araştırmalar bilim dallarının kendi alanlarındaki çalışmaların yeterlilik; sayı nitelik, yayımlandıkları dergilerin indeksleri gibi çeşitli ölçütler kapsamında inceleyerek ileri yönelik bilim ve araştırma politikalarının inşa edilmesini sağlar (Alkan, 2014; Coşkun vd., 2014). Bu yöntemle çalışma verileri bir sistem dahilinde incelenerek sadeleştirilmekte ve özetlenmekte (Navarro-Sada ve Maldonado, 2007), bu sayede araştıran alan ile ilgili eğilimler kapsamlı olarak anlaşılmaktadır (Aydoğdu, 2021).

Literatür taramalarında o alana ilişkin lisansüstü tezler geniş kapsamlı bir şemsiye altında çeşitli değişkenlerle incelenebilir. Bilimsel bilginin üretimi ve dağıtımı üniversitelerin en önemli görevlerinden birisidir. Lisansüstü tez çalışmaları yeni teknolojiler üretmek ve araştırmalar yapmak konusunda önemli bir toplumsal görev üstlenir. Dolayısıyla çocuklarda fiziksel aktivite üzerine yapılan lisansüstü tezlerin bilime ve topluma katkıları önem arz etmektedir. Bunun haricinde lisansüstü tezlerin toplanması, bilim kültürüne ait terim ve kavramlarla yeni tanışan araştırmacılara; bu konuda kullanılan metotlar, konu seçimi ve genel eğilimler gibi yapı taşlarına dair önemli görüşler sağlayabilir (Gültekin ve Başyigit, 2018; G. Murathan, F. Murathan ve Bozyılan, 2020).

Bu kapsamda bu çalışmada, Türkiye’de çocuklarda fiziksel aktivite ile ilgili araştırmaların tür ve yıllarına, tam metne ulaşma durumuna, araştırma yöntemlerine, hangi konu hakkında yapıldıklarına, örneklem grubuna, örneklemelerinin gelişimsel durumuna, örneklem türlerine, araştırma modellerine göre incelenmesi, analiz edilmesi, araştırmalara yönelik eğilimlerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Araştırmanın, bu alanda yapılan tezlerin konu ve yöntemsel eğilimlerine ilişkin genel bir bakış açısı sağlayarak alanın geleceğine ve daha sonraki yıllarda yapılacak tez çalışmalarına konu ve yöntemsel açıdan yön vermesi düşünülmektedir (Atalay-Yakar, 2019).

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma betimsel tarama modelinde tasarlanmış ve çalışmada doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu çalışmaya geçmişten bu güne çocuklarda fiziksel aktivite ile ilgili Türkiye’de yapılmış olan Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi internet sitesi veri tabanından ulaşılabilen lisansüstü tezler dâhil edilmiştir. Örneklem belirlenmesinde ise bir amaçlı

örnekleme yöntemi olan ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemindeki ana amaç önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bu bağlamda, “çocuk” ve “fiziksel aktivite” anahtar kelimeleri “Gelişmiş Tarama” bölümünün de “Tez adı” ile birlikte taranmış "Arama Tipi “seçeneğinde "İçinde Geçsin”" ifade tercih edilerek; 1997 yılından 19.03.2022 tarihine kadar çalışılmış 91 teze ulaşılmıştır. Tam ve özet metinlerine ulaşılan tüm lisansüstü tezler kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Ulaşılan tezler dahil etme-dışlama kriterlerine göre değerlendirilmiş, kriterlere uyanlar çalışmaya alınmış ve 90 tez ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Daha önce araştırmacılar tarafından yapılmış olan tez inceleme çalışmaları taranmış ve araştırmacılar tarafından konuyu kapsamlı olarak yordayabilecek yeni bir veri toplama formu geliştirilmiştir. Bu formda; incelenen tezlerin türü ve yıllara göre dağılımı, tam metin ya da özet olarak ulaşıma durumu, araştırma tipi, konusu, çalışma grubu, örneklem grubunun gelişimsel durumu, kullanılan örneklem tekniği ve modeli/deseni yer almaktadır (Ayanoğlu vd., 2019).

Verilerin Analizi

Toplanan verilerin analiz edilmesinde bir nitel araştırma tekniği olan "içerik analizi" yöntemi kullanılmıştır. Bhattacharjee (2012) içerik analizini; bir metnin içeriğinin nitel veya nicel bir bakış açısıyla, dikkatle seçilerek analiz edilmesi olarak ifade etmektedir (Akt. Murathan vd., 2020). Nitel çalışmalarda sıklıkla kullanılan bu yöntem, çalışmanın içeriksel bazı özelliklerini sayısal olarak sunan bir çözümlenebilirlik metodu olup metnin nitel çözümlenmesi ve istatistiksel bulguları arasında bağlantı kurulmasını sağlamaktadır (Coşkun vd., 2014). İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri temalar ve belirli kavramlar doğrultusunda bir araya getirmeyi ve çıkarım yapmayı gerektirmektedir.

Araştırma kapsamında içerik analizi sürecinde tezlerin konu alanına yönelik temalar ve kodların belirlenmesi, betimsel analiz gerçekleştirilirken ise araştırma yaklaşımları, örneklem grubu, veri toplama teknikleri ve veri analiz yöntemlerine ilişkin sıklık analizleri gerçekleştirilmiştir (Murathan vd., 2020). Nicel verilerin istatistiksel analizi SPSS 24.0 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. İncelenen araştırmalara ilişkin verilerin dağılımı frekans ve yüzde olarak verilmiştir.

BULGULAR

Bu araştırmada, fiziksel aktive ve çocuk konulu Türkiye’de yapılmış olan lisansüstü tezlerin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Örnekleme dahil edilen 90 lisansüstü çalışmaya ait elde edilen veriler aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. İncelenen Tezlerin Türü ve Yıllara Göre Dağılımı

Değişkenler	1997-2007		2007-2012		2012-2017		2017-2022		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yüksek Lisans	5	8.33	8	13.33	12	20	35	58.33	60	90
Doktora	2	10.52	4	21.05	5	26.31	8	42.10	19	21.10
Tıpta Uzmanlık	2	18.18	0	0	0	0	9	81.81	11	11.20
Toplam	9	10	12	13.33	17	18.88	52	57.77	90	100

Tezlerden 60 (%90.00)’ı yüksek lisans tezi, 19 (%21.10)’u doktora tezi ve 11 (%11.20)’i de tıpta uzmanlık tezidir. İlk tez 1997 yılında yapılmış olup, bu alanda en çok tez yapılan yıl 16 tez (%17.80) ile 2019’dur. Bunu 12 (%13.30) tez ile 2021 ve 10 (%11.10) tez ile 2018 yılı takip etmektedir. İncelenen 90 tezin %57.77’sinin (52 tez) 2017-2022 yılları arasında, %18.88’inin (17 tez) 2012-2017 yılları arasında, %16.66’sının (15 tez) 2007- 2012 arasında, %6.66’sının (6 tez) 1997-2007 yılları arasında yapıldığı saptanmıştır. Tezlerden 60 (%90.00)’ı yüksek lisans tezi, 19 (%21.10)’u doktora tezi ve 11 (%11.20)’i de tıpta uzmanlık tezidir.

Tablo 2. İncelen Tezlerde Tam Metne Ulaşım Durumuna İlişkin Dağılımlar

Değişken	f	%
Tam Metin	84	93.30
Özet	6	6.70
Toplam	90	100

Tablo 2 incelendiğinde, yapılan analizler sonucunda tezlerin 84 (%93.30) sinin tam metnine ulaşılmış, kalan 6 (%6.70) tezin bilgileri özet metinden alınmıştır.

Tablo 3. İncelen Tezlerin Araştırma Yöntemleri

Değişken	f	%
Nicel	88	97.8
Nitel	2	2.2
Toplam	90	100

Tablo 3’e göre tezlerin neredeyse tümünde (%97.80) nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Kalan %2.20’lik dilimde ise nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Tablo 4. İncelenen Tezlerin Konuları

Değişken	f	%
Beslenme ve Diyetetik	4	4.4
Endokrinoloji ve Metabolizma Hastalıkları	2	2.2
Eğitim ve Öğretim	5	5.6
Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon	4	4.4
Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	10	11.1
Halk Sağlığı	4	4.4
Hemşirelik	5	5.6
Sağlık Eğitimi	2	2.2
Spor Bilimleri	44	48.9
Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	9	10
Şehircilik ve Bölge Planlama	1	1.1
Toplam	90	100

Tablo 4 incelendiğinde, yapılan tezlerin yaklaşık yarısı (%48.90) Spor Bilimleri konusu üzerine yazılmıştır. Bunu %11.10 oran ile Fizyoterapi ve Rehabilitasyon konusu, %10 ile Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları konusu takip etmektedir.

Tablo 5. İncelen Tezlerin Yapıldığı Çalışma Grubu

Değişken	f	%
Aileler	5	5.6
Farklı Yaş Grubundaki Çocuklar	38	42.2
Okul Öncesi Dönem Çocuklar	2	2.2
İlkokul Çocukları	10	11.1
Ortaokul Çocukları	18	20
Lise Çocukları	1	1.1
Ergen	4	4.4
Aileler ve Çocukları	9	10
Yetişkinler	3	3.3
Toplam	90	100

Tablo 5 incelendiğinde, tezler çalışma gruplarına göre değerlendirildiğinde tezlerin çoğunun örneklemini farklı ya gruplarındaki çocukların oluşturduğu belirlenmiştir (%42.20). Bunu, (%20.00) ile ortaokul çağındaki çocuklar, (%11.1) ile ilkokul çağındaki çocuklar, (%10) ile aileler ve çocukları takip etmektedir.

Tablo 6. İncelen Tezlere Göre Örneklem Gruplarının Gelişimsel Durumları

Değişken	f	%
Normal Gelişim Gösteren Çocuklar	51	56.7
Engelli Çocuklar	17	18.9
Hasta Çocuklar	7	7.8
Karma	15	16.7
Toplam	90	100

Tablo 6’da tezlere katılan çocukların gelişim durumları incelendiğinde tezlere ağırlıklı (%56.70) normal gelişim gösteren çocukların dâhil edildiği görülmüştür. Bu grubu %18.90 ile engelli çocuklar takip etmektedir. “Karma” değişkeni, Normal Gelişim Gösteren Çocuklar ve

Engelli Çocuklar, Engelli Çocuklar ve Hasta Çocuklar, Aileler ve Engelli Çocukları ve benzeri örneklem gruplarını temsil etme; Karma değişkeni yapılan tezlerin %16.7’sini oluşturmaktadır.

Tablo 7. İncelenen Tezlerde Kullanılan Örneklem Tekniği

Değişken	f	%
Rastgele Örnekleme	36	40
Amaçsal Örnekleme	43	47.8
Tabakalı Örnekleme	2	2.2
Kolay Ulaşılabilir Örnekleme	6	6.7
Karma Örnekleme	2	2.2
Evrenin Tamamı	1	1.1
Toplam	90	100

Tablo 7 incelendiğinde, tezler örneklem yöntemleri bakımından yaklaşık yarısının (%47.80) amaçsal örneklem yöntemiyle oluşturulduğu kaydedilmiştir. Bunu %40 oranıyla rastgele örneklem, %6.7 kolay ulaşılabilir örneklem takip etmektedir.

Tablo 8. İncelenen Tezlerde Kullanılan Çalışma Modelleri

Değişken	f	%
Karşılaştırmalı	15	16.7
Deneysel	18	20
Tanımlayıcı	8	8.9
Betimsel	49	54.4
Toplam	90	100

Tablo 8’e göre tezlerin araştırma modelleri incelendiğinde tezlerin büyük çoğunluğunun (%54.40) betimsel araştırma modeli kullandığı görülmüştür. Bu oranı %20.00 ile deneysel model, %16.7 karşılaştırmalı model, %8 tanımlayıcı model takip etmektedir.

TARTIŞMA

Bu çalışma, çocuklarda fiziksel aktive ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin betimsel ve içerik açısından incelenip raporlanmasını amaçlamıştır. Fiziksel aktivite ile ilgili tezler kısmen incelenmiş olsa da bütün çocuk örneklemelerini ve tüm anabilim dallarını kapsayan benzer bir çalışma yazarların bilgisine göre daha önce yapılmamıştır. Bu çalışmaya göre, çocuklarda fiziksel aktivite konusuna ilişkin lisansüstü tezlerin çoğunlukla güncel olup 2016-2020 yılları arasında yapıldığı, tez sayılarında yıllara göre yükselme eğilimi olduğu, çoğunluklarının yüksek lisans türünde olduğu saptanmıştır. Tezlerin çoğunluğuna tam metin olarak ulaşılmış olup, bu konunun Spor Bilimleri ve Fizyoterapi ve Rehabilitasyon konularında daha sık çalışıldığı ve çalışma gruplarının büyük ölçüde farklı yaş gruplarındaki çocuklar olup, çalışılan çocukların çoğunun normal gelişim gösterdiği gözlenmiştir. İncelenen

tezlerde en fazla nicel yöntemin tercih edildiği görülmüş, amaçsal ve rastgele örneklem tekniklerinin en çok tercih edilen örneklem teknikleri olduğu ortaya konulmuştur.

İncelenen tezlerin türü ve yıllara göre dağılımı incelendiğinde çocuklarda fiziksel aktiviteyle ilgili yapılan tezlerin çoğunluğunun son 10 yıl içerisinde yapıldığı, sayılarının yıllara göre bir artış eğilimi gösterdiği, incelenen tezlerin de büyük bir çoğunlukla yüksek lisans tezi olduğu belirlenmiştir. Benzer bir şekilde tarama modeliyle yapılan araştırmalarda, yüksek lisans çalışmalarının doktora ve tıpta uzmanlık çalışmalarına göre daha fazla olduğu görülmüştür (Gürsoy, Aydoğdu, Aysu ve Aral, 2019; Kaçmaz ve Cumurcu, 2020; Kapkın, Çalışkan ve Sağlam, 2018). Çalışmamız bu yönüyle literatürle uyumludur. Bu durum, fiziksel aktivitenin öneminin giderek daha iyi anlaşılması, Türkiye’de üniversite sayısı ve üniversitelere ulaşımın artması, internet ve bilgiye erişimin kolaylaşması, lisansüstü eğitime ilgi ve imkânların artması ile açıklanabilir. Ayrıca yüksek lisans bitirdikten sonra doktora eğitimine katılma oranının düşük olması ve Yüksek Öğretim Kurumu’nun doktora programı açma kriterleri nedeniyle doktora eğitimi veren anabilim dalı sayısının yüksek lisans eğitimi veren anabilim dalı sayısına göre daha az olması ve 2002 yılında kurulan ve 2016 yılından itibaren uygulamadan kaldırılan Öğretim Görevlisi Yetiştirme Programı (ÖYP) sayesinde genç akademisyen sayısının artmasının da etkili olabileceği görüşündeyiz. İlerleyen yıllarda çalışma konularında daha fazla doktora düzeyinde yapılacak olan çalışmaların literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir (Çınar, Turhan, Badat, Bayramlar ve Yakut, 2021; Karaman ve Bakırcı, 2010; Yılmaz ve Güven, 2021).

İncelenen tezlerde tam metne ulaşım durumuna ilişkin dağılımlara bakıldığında tezlerin büyük çoğunluğuna tam metin olarak ulaşılmıştır. (Aral, Tanrıbuyurdu, Tiryaki, Sağlam ve Aysu, 2015). Aral vd. (2015) tarafından tezlere erişim kısıtlaması getirmenin bilimsel araştırmaların daha geniş kitlelere ulaşmasını ve yeni yapılacak çalışmalara örnek teşkil etmesini engellediğini belirtmiştir. Tonta ve Akbulut (2019) tezlerini açık erişime açmayan araştırmacılarla yapmış oldukları çalışmada araştırmacıların büyük bir çoğunluğun tezleriyle alakalı yayın yapmak istediklerini ya da tezlerinin intihale uğramasından çekindikleri için tezlerini tam erişime açmadıklarını tespit etmiştir (Tonta ve Akbulut, 2019). Ancak bu durum, taramaların en güncel tezlere ulaşmasını kısıtlamaktadır. Yılmaz ve Güven (2021) çalışmalarında tezlerin %16.2’sinin ve Ayanoglu vd. %20.69’sinin erişime kapalı olduğunu raporlamıştır (Ayanoglu vd., 2019; Yılmaz ve Güven, 2021). Bizim çalışmamızda ulaşılamayan tez oranı %6.70’tir. Bu farkın nedeninin bizim çalışmamızdaki tıpta uzmanlık tezi oranının daha fazla olup tıpta uzmanlık tezlerinin mezuniyet için zorunlu olup akademik kariyer hedeflemeyen uzmanlık öğrencileri tarafından da yapılması olabilir.

Tezlerin yapıldığı anabilim dalları incelendiğinde çocuklarda fiziksel aktivite konusunun en fazla spor bilimciler ve fizyoterapistler tarafından ele alındığını görülmektedir. Beden Eğitimi dersleri, klinikler ve engelli merkezleri göz önünde bulundurulduğunda bu tezlerin ilgili anabilim dallarında yoğunlaşması normal karşılanabilir. Bu doğrultuda bireylerin çalıştıkları alanlarda örneklem ve tez konusu seçmeleri neden sonuç ilişkisi doğrultusunda normal olarak karşılanabilir (Yılmaz ve Güven, 2021). Yapılan çalışmaların farklı anabilim dallarında yapılmış olmasında çocuklarda fiziksel aktivitenin geniş bir kapsamda ele alınması etkili olabilir (Ayanoğlu vd., 2019).

Tezlerin yapılmış olduğu çalışma grubu incelendiğinde internet bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmaların %42.20’sinin herhangi bir sağlık problemi olmayan çocuklarda fiziksel aktivite araştırılmasına yönelik olduğu belirlenmiştir. Bunun nedeni tezlerin önemli oranının spor bilimlerinde yapılmış olup okullarda beden eğitimi dersi alan öğrencilere ulaşılması olabilir. İncelenen tezlerde kullanılan araştırma yöntemleri incelendiğinde çocuklarda fiziksel aktivite ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmalarda araştırmacıların en çok nicel araştırma yöntemlerini kullanarak genelde tanımlayıcı çalışmalar yapmayı tercih ettiğini ortaya konulmuştur. Ayrıca araştırmaların büyük bir bölümünde deneysel olmayan araştırma desenlerinin kullanıldığı, genellikle betimsel, karşılaştırmalı, ilişkisel ve tarama yöntemlerinin kullanıldığı görülmüştür. Alan yazındaki benzer çalışmalar nicel araştırmaların nitel ve karma araştırmalara göre daha fazla araştırmacılar tarafından kullanıldığını göstermiştir (Ayanoğlu vd., 2019; Yaşar ve Papatğa, 2015). Bu anlamda çalışma sonuçlarımız literatürle benzerlik göstermektedir. Bu durum fiziksel aktivitenin gerek objektif gerek sübjektif sonuç ölçütleriyle geçerli ve güvenilir olarak ölçülebilir olmasıyla açıklanabilir (Ainsworth, Cahalin, Buman ve Ross, 2015). Bunun dışında nitel çalışmalarda bulguların genellemesi bir sınırlılık olarak yorumlanmaktadır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012). Bu nedenle tezlerde nitel yöntemlerin az oranda çalışılmasının sebebi genellemedeki bu sınırlılık olabilir.

İncelenen tezlerde kullanılan örneklem teknikleri ele alındığında en çok tercih edilen örneklem tekniğinin amaçsal örnekleme tekniği (%47.8) olduğu tespit edilmiştir. En çok kullanılan amaçsal örnekleme, derinlemesine inceleme yapabilmek amacıyla, bilgi ve örneklem açısından zengin durumların tercih edilmesi olarak açıklanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2012). Bu nedenle, bu araştırma bulgularında amaçsal örneklem oranının fazla bulunmasının sebebi, zengin bilgi içeriği sağlaması olabilir (Ayanoğlu vd., 2019).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma sonuçları genel olarak incelendiğinde; Türkiye’de çocuklarda fiziksel aktivite ile ilgili doktora tezlerinin kısıtlı sayıda olduğu, tezlerin sayısında ise yıllara göre artış olduğu görülmüştür. Çocuklarda fiziksel aktivitenin Spor Bilimleri ve Fizyoterapi ve Rehabilitasyon konularında daha sık çalışıldığı tespit edilmiştir. Araştırmacıların çalışma gruplarını büyük ölçüde bir sağlık durumu olmayan, normal gelişim gösteren çocuklardan oluşturdukları gözlenmiştir. Bununla birlikte, bu konudaki çalışmaların büyük oranının kanıt düzeyinin düşük olduğu, betimsel ve karşılaştırmalı çalışmaların daha fazla olduğu, fiziksel aktivite miktar ve şiddetini artırmaya yönelik uygulamalı çalışmaların sınırlı kaldığı görülmüştür. Önümüzdeki süreçte yapılacak olan çalışmaların mevcut durumu ortaya koymanın yanı sıra, problemleri çözme, bireyler ve ebeveynlerini eğitme, programlarını geliştirme ve toplumun bilincini artırmaya yönelik olması önerilmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Tezlerin %6.70’inin tamamına ulaşımın kısıtlı olması nedeniyle özellikle son yılda yapılan bazı çalışmaların örneklem dışında kalması bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

KAYNAKLAR

- Ainsworth, B., Cahalin, L., Buman, M. ve Ross, R. (2015). The current state of physical activity assessment tools. *Progress in Cardiovascular Diseases*, 57(4), 387-395. [10.1016/j.pcad.2014.10.005](https://doi.org/10.1016/j.pcad.2014.10.005)
- Alkan, G. (2014). Türkiye’de muhasebe alanında yapılan lisansüstü tez çalışmaları üzerine bir araştırma (1984-2012). *Muhasebe ve Finansman Dergisi* (61), 41-52. <https://doi.org/10.25095/mufad.396448>
- Aral, N., Tanrıbuyurdu, E. F., Tiryaki, A. Y., Sağlam, M. ve Aysu, B. (2015). Türkiye’de çocuk gelişimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Ankara Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 14(1), 7-16. https://doi.org/10.1501/Ashd_0000000103
- Atalay Yakar, F. (2019). *Türkiyede çocuk edebiyatı alanında yapılan lisansüstü çalışmaların içerik ve yöntem açısından incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Burdur.
- Ayanoğlu, M., Boğa, E., Kay, M. A., Ramazan, İ., Tarkoçin, S., Kaçmaz, C., ...Gögebakan, Ş. (2019). Çocukluk döneminde görülen duygusal ve davranışsal sorunlarla ilgili Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 7(2), 196-210. <https://doi.org/10.33715/inonusaglik.654600>
- Aydoğdu, F. (2021). Türkiye’de artırılmış gerçeklikle ilgili eğitim alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11(2), 338-357. <https://doi.org/10.17943/etku.878443>
- Bidzan-Bluma, I. ve Lipowska, M. (2018). Physical activity and cognitive functioning of children: a systematic review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(4), 800. doi: 10.3390/ijerph15040800

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Örnekleme yöntemleri*. 23.05.2022 tarihinde <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wp-content/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf> adresinden erişildi.
- Coşkun, S., Chao, H., Vasavada, H., Heydari, K., Gonzales, N., Zhou, X., ...Hirschi, K. K. (2014). Development of the fetal bone marrow niche and regulation of HSC quiescence and homing ability by emerging osteolineage cells. *Cell Reports*, 9(2), 581-590. doi: 10.1016/j.celrep.2014.09.013
- Curtis, G. L., Chughtai, M., Khlopas, A., Newman, J. M., Khan, R., Shaffiy, S., ...Mont, M. A. (2017). Impact of physical activity in cardiovascular and musculoskeletal health: Can motion be medicine?. *Journal of Clinical Medicine Research*, 9(5), 375. doi: 10.14740/jocmr3001w
- Çelik O. T., Buğday B. ve Kay MA. (2021) Çocukluk çağı ve fiziksel aktivite, mehmet dalkılıç, Sabancı Baransel E. (Ed.), *INSAC Health Sciences* (s. 713-23).İzmir: Duvar Yayınları.
- Çınar, M. A., Turhan, B., Badat, T., Bayramlar, K. ve Yakut, Y. (2021). Türkiye’de Fizyoterapi ve rehabilitasyon alanında yapılan doktora tezlerinin tematik ve metodolojik açıdan incelenmesi araştırma makalesi. *Türk Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 32(3), 87-94. <https://doi.org/10.21653/tjpr.824330>
- Dimitri, P., Joshi, K. ve Jones, N. (2020). Moving more: physical activity and its positive effects on long term conditions in children and young people. *Archives of Disease in Childhood*, 105(11), 1035-1040. DOI:10.1136/archdischild-2019-318017
- Gültekin, O. ve Başyigit, F. E. (2018). Türkiye de 2013-2017 yılları arasında otizm ve fiziksel aktive alanında yapılmış lisansüstü tezlerin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi* (Uksad), 4(1), 116-129. 23.05.2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/intjcss/issue/38906/454653> adresinden erişildi.
- Gürsoy, F., Aydoğdu, F., Aysu, B. ve Aral, N. (2019). Engelli çocuklarda oyun ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerdeki eğilimler. *Çocuk ve Gelişim Dergisi*, 2(4), 44-57. <https://doi.org/10.36731/cg.658991>
- Hallal, P. C., Victora, C. G., Azevedo, M. R. ve Wells, J. C. (2006). Adolescent physical activity and health. *Sports Medicine*, 36(12), 1019-1030. <http://dx.doi.org/10.2165/00007256-200636120-00003>
- Kaçmaz, C. ve Cumurcu, H. (2020). Türkiye’de internet bağımlılığıyla ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Anatolian Journal of Health Research*, 1(1), 7-13.
- Kapkın, B., Çalışkan, Z. ve Sağlam, M. (2018). Türkiye’de 1999-2017 yılları arasında değerler eğitimi alanında yapılmış lisansüstü çalışmaların incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 16(35), 183-207. 23.05.2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/37646/351533> adresinden erişildi.
- Karaman, S. ve Bakırcı, F. (2010). Türkiye’de lisansüstü eğitim: Sorunlar ve çözüm önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 94-114. 23.05.2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gopsbad/issue/48557/616554> adresinden erişildi.
- Murathan, G., Murathan, F. ve Bozyılan, E. (2020). “Fiziksel Aktivite” konulu tezlerin bibliyometrik analizi (2002-2019). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 158-167.
- Navarro Sada, A. ve Maldonado, A. (2007). Research methods in education. -by louis cohen, lawrence manion and keith morrison: Taylor ve Francis.
- Peluso, M. A. M., ve Andrade, L. H. S. G. d. (2005). Physical activity and mental health: the association between exercise and mood. *Clinics*, 60(1), 61-70. <https://doi.org/10.1590/S1807-59322005000100012>
- Tonta, Y. ve Akbulut, M. (2019). Türkiye’de lisansüstü tezlere açık erişim. *Türk Kütüphaneciliği*, 33(4), 219-248. <https://doi.org/10.24146/tk.620508>
- Yaşar, Ş. ve Papatğa, E. (2015). İlkokul matematik derslerine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2). 23.05.2022 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/pub/trkefd/issue/21482/230218> adresinden erişildi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmaz, Ş. ve Güven, G. Ö. (2021). Türkiye’de hemşirelik tarihi ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 11(3), 605-611. <https://doi.org/10.31020/mutftd.957827>